

ANADOLU İSYANDA, BİZ NEREDEYİZ?

Kolektif bir çabanın ürünü olan **Anadolu'nun İsyanı**, Türkiye'nin geleceğini yakından ilgilendiren Hidroelektrik Santral (HES) projelerinin yol açacağı doğa katliamını ve rantı gözler önüne seren önemli bir belgesel.

■ SONAY BAN

"Canımızı veririz, suyumuzu asla!" diyen; nesiller boyu hayatını idame ettirdiği, ekmeğini kazandığı ve gelecek kuşaklara miras bırakacağı yaşam alanlarına müdahale edilen Anadolu halkının sesini duyurma çabasının en somut örneklerinden birisi *Anadolu'nun İsyanı* belgeseli. Kolektif ve gönüllü bir çalışmanın ürünü olan film; sadece belli bir bölge üzerine yoğunlaşmak yerine¹ Anadolu'nun birden fazla bölgesinde çekilmiş.² Filme adını veren isyanın bütün ülkeyi ilgilendiren bir sorunun -halihazırda yapımına devam edilen Hidroelektrik Santrallere (HES) karşı insanların -dışavurumu olduğunu söyleyebiliriz. Bu süreçte baştan itibaren tarihsel sürecin ve mevcut durumun -alışlagelmiş ve kimi zaman sorunlu bir şekilde belgeselle özdeşleştirilmiş olsa da bu yapım özelinde gerekli bir kullanıma işaret eden- üst ses aracılığıyla izleyiciye iletilmesi, konuyla yeni ilişki kuracak insanların da bilgilenmesi açısından dikkat çekici bir özellik taşıyor.

Belgeselde üst sesin aktardığı metnin 26 HES projesinin gerçekleştirileceği dereler

ve nehirlerdeki çekimlerle bir arada kullanımı, belgeselin ikinci yarısında yöre halkından insanların duyularını ve düşünceleriyle birleşiyor. İlk ağızdan aktivizmin ve yaşam mücadelesinin iç yüzünü ve çekilen sıkıntıları tokat gibi yiyoruz "kentliler" olarak. Meselenin taraflarından biri olan "bizler" in; "yetmeyen" elektrik tüketiminin öznesi olması, elektrik kullanımında özelleştirme sürecine girerek önlemler almamız için zemin hazırlıyor.

Belgeselin diğer temel hususu da yanlış politikaları ve neoliberalizm sonucu devletin ihalelerle özel şirketlere dere ve nehir kullanım haklarını kiralaması elbette. Öyle ya; özelleştirmenin, sosyal devletin halkına "hizmet" için bir gereklilik olduğu, çünkü derelerin/nehirlerin "boşa aktığı" için elektrik ve su ihtiyacına cevap verilemediği "gerçeği" devlet büyüklerimiz tarafından dile getirildi her zaman. Bu nedenle neoliberal politikaların ve yapılan "yatırımların" insan yaşamından fazla itibarı olması son derece sıradan bir mesele. Hatta böyle düşünenler arasında "ortada bir tüketim varken bu denli 'çevre-

sel zararlar ödenebilir" diyen bir kesimin de varlığını unutmamalıyız.

Bu noktada kişisel olarak sormak istediğim soru oldukça basit: İnsanların yerlerinden, yaşam alanlarından edilmesini; geçim kaynaklarını kaybeden binlerce köylünün yaşama haklarının da hunharca ellerinden alınmasını; bütün bu süreçte güya sosyal devletin halkına sahip çıkması ve koruması gerekirken tam tersine şirketleri ve inşaatları koruduğunu; ve en nihayetinde "kimin hakkının kime satıldığını" nasıl görmezden gelebiliriz? Vev ki görmezden gelebildik; bu gerçekle, birilerinin rant peşinde refaha koşarken tek derdi süregelen mütevazı yaşamlarına devam etmek olan insanların göz göre göre ezilmesine de seyirci kalabilecek miyiz? Bu soruya vereceğimiz cevap, geleceğimizi kurtarmak ya da çöpe atmak adına imzamızın atmaktan önceki son durağı işaret ediyor; gerisi ise bize kalmış.

notlar:

¹ Rüya Arzu Köksal'ın 2011 yapımı *Bir Avuç Cesur İnsan* adlı belgeselinin özellikle Doğu Karadeniz'deki üç vadiye HES'lere karşı verilen mücadeleye odaklandığını belirtelim. !f İstanbul'da gösterilen filmin sayfasına ulaşmak için bkz.: <http://2011.ifistanbul.com/tr/Movie/bir-avuc-cesur-insan>

² <http://vimeo.com/19937849> adresi üzerinden filmin izlenmesi mümkün. Ayrıca filmin paylaşılması ve istenirse de çoğaltılmasının hiçbir sorun yaratmayacağı özellikle dile getiriliyor.

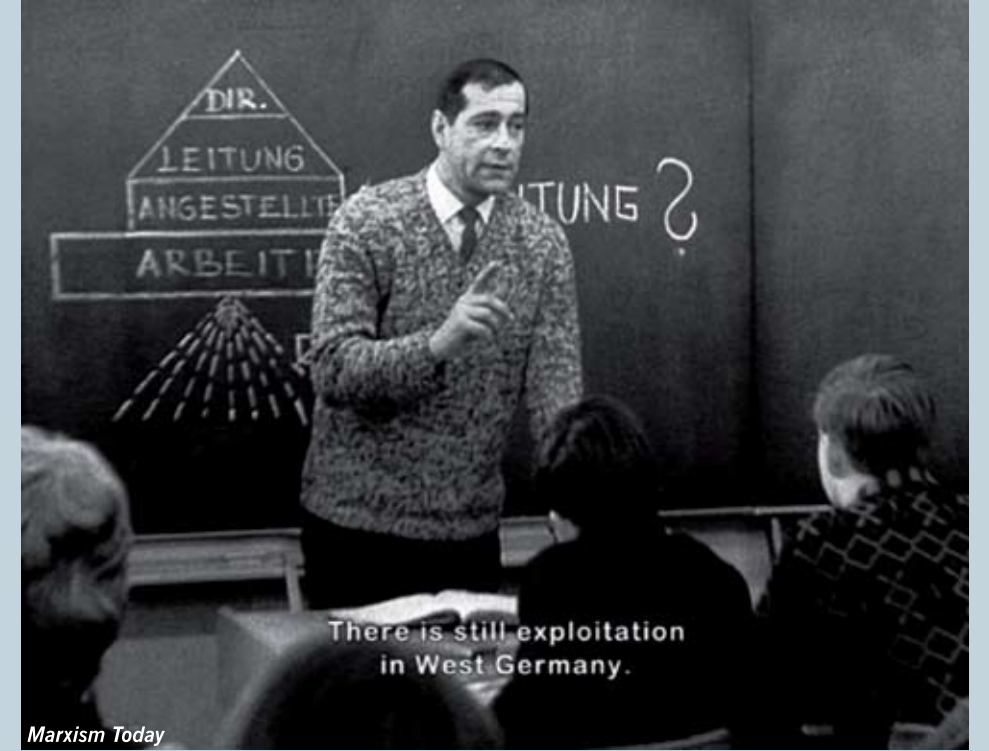
LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Yılın bu zamanları genelde Londra sinema gündemini işgal eden yoğun festival programı üzerine yazarım. İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün düzenlediği film festivali ve Londra Lezbiyen ve Gey Film Festivali yeni bitti. Birkaç hafta öncesinde de, kadın sinemacıların işlerine odaklanan sayılı festivallerden Birds Eye View sona erdi. Fakat bu yıl, festivallerden izin aldım ve sundukları onca filmden çok azını izledim. Dolayısıyla bu festivallerde, yazacak çok az konu biriktirdim. Fakat BFI'nın yakında kapanacak olan galerisinde yer alan son sergiyi yakalamayı başardım. Bu, sanatçı Phil Collins tarafından düzenlenen 'Marxism Today' ('Günümüzde Marksizm') adlı sergiydi. Phil Collins'i, 80'lerin şahsım adına hiç ilginç bulmadığım hüzünlü ve kederli pop yıldızı Phil Collins ile karıştırmayın. Konumuz olan serginin yaratıcısı Phil Collins, bir zamanlar İngiltere'nin en prestijli sanat ödülü olan Turner'a aday gösterilmiş olan bir sanatçı ve sinemacı.

Sergi iki kısa belgeselden oluşuyor. *Marxism Today (prologue)* (2010) ilk kez 6. Berlin Bienali'nde gösterilmişti. Ona eşlik eden yeni video ise, *Use! Value! Exchange!* ('Kullanım!, Değer!, Değişim!', 2010) adını taşıyor. *Marxism Today* eski Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nden üç öğretmenle yapılmış röportajlardan oluşuyor. Üç öğretmenle 1989'da, duvar yıkılana kadar ülkedeki zorunlu müfredatın bir parçası olarak öğrencilerine Marksist Leninizm dersleri vermişler. Öğretmenler her ne kadar uzmanlıklarının bir değeri olduğu ve iş bulmalarını sağladığı döneme nostaljiyle bakmasalar da, hikâyeleri bu tarihsel dönüşümün yarattığı travmanın benim daha önce algılamadığım boyutlarını gözler önüne seriyor. 1989 özellikle de ilk görüşülen öğretmen Petra Mgoza-Zeckay için büyük bir trajediyi imliyor. Petra, sadece işini ve geçim kaynağını kaybetmemiş. Afrika doğumlu olan kocası, sistemin değişimiyle vizesini kaybedeceğini öğrenince intihar etmiş. Onun için 1989, duvarın yıkılmasından çok, bir hayatın çökmesinin tarihi.

Bu görüşmeler, öğretmenlerin zamanında verdikleri tipteki derslerin arşiv görüntüleriyle iç içe geçiyor. Bu görüntüler o dönemde başka öğretmenlerin eğitiminde kullanılmak üzere hazırlanmış öğretmen eğitim filmleri. Arşiv görüntülerindeki si-

Marxism Today

nıfta dersi ilgiyle takip eden birçok gencin öğretmenlerini zorlayıcı sorular sormalarına tanık oluyorsunuz. Bu soruların içeriği bir yana, derse ilgili öğrenci profili, yine en azından benim için başlı başına şaşırtıcı bir unsur. Dersteki sorulara gelince, kimi öğrenciler Batı Almanya'daki akrabalarının öğretmenlerinin iddia ettiği gibi sömürülmediklerini söylemekten çekinmiyor. Her ne kadar öğretmenleri sakince onları sömürünün objektif koşullarını algılamaları için kullanmaları gereken mantıksal akıl yürütme yollarını gösterse ve öğrencilerin zaman içinde öğretmenlerinin öğrettiklerine boyun eğeceğini bilsek de, tartışmanın düzeyi ve öğrencilerin derse ilgisi beni çok etkiledi. Benzer bir dersi, Soğuk Savaş sırasında New York'taki lise yıllarım için hayal etmeye çalıştım. Ve hiçbir benzeri tartışma ortamı aklıma gelmedi. ABD'deki eğitimimde, içinde yaşadığımız ekonomik ve ideolojik sistemin meziyetleri hiçbir zaman bir tartışma konusu haline gelme-

mişti. ABD'de yaşadığımız sistemin kaçınılmaz olduğunu varsayıyordu. Serginin bu ilk filmi, ideolojik mekanizmaların içinde yaşamının ötesine geçip bunları ifşa etmenin önemini hatırlattı.

İkinci filmde, ilk filmde görüşülen öğretmenlerden bir tanesi, daha önce çalıştığı, artık bir iş idaresi okuluna dönüşmüş olan okula, Marks'ın sermaye üzerine teorisini anlatmak üzere geri dönüyor. Sınıftaki öğrenciler, bir bakıma filmin izleyicisinin yerlerine oturuyorlar. Onlar da bizim gibi Sovyetler sonrasında yeniden şekillenen kapitalizmin ürünleri. Film İngiltere'deki bütçe kesintilerinin başlattığı kitlesel protestolardan ve basının 'Arap Baharı' olarak nitelendirdiği Ortadoğu'daki devrimci hareketlerden çok önce tasarlanmış ve yapılmış. Fakat bugün bu hareketlerin ışığında belirmeye başlayan değişim ihtimallerinin içinde nasıl 'başka türlü' düşünebileceğimize dair tam da gerektiği dozda fikirler sunuyor. (Çeviren: Enis Köstepen)